

Saša Sarajlić, tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine
Tanja Matović, stručni saradnik Tužilaštva Bosne i Hercegovine

OTVARANJE I PREGLED PRIVREMENO ODUZETIH PREDMETA I DOKUMENTACIJE

UVOD

Krivični postupak u Bosni i Hercegovini, koji je regulisan Zakonima, i to Zakonom o krivičnom postupku BiH, Zakonom o krivičnom postupku Federacije BiH, Zakonom o krivičnom postupku Republike Srpske i Zakonom o krivičnom postupku Brčko Distrikta (u daljem tekstu: krivično-procesni zakoni BiH), obiluju raznim institutima, koji prevashodno imaju zadatak da uz pojednostavljenje postupka, istovremeno zaštite osnovna ljudska prava koja su proklamovana Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, Ustavom BiH, Ustavima entiteta i Statutom Brčko Distrikta i drugim međunarodnim i domaćim pravnim aktima.

Koncepcija krivično-procesnih zakona BiH postavljena je tako da se u svakom momentu trajanja postupka ostvaruje načelo pravičnog suđenja, u kojem će odluka biti donesena na bazi utvrđenih činjenica i dokaza koji su pribavljeni na zakonit način. Pomenuti krivično- procesni zakoni sadrže uređene institute, kao radnje dokazivanja, čije poduzimanje je striktno propisano, u smislu vremena, mjesta i načina poduzimanja. Jedno od načela krivičnog postupka u BiH je da se odluka u krivičnom postupku ne smije zasnivati na povredi ljudskih prava i nezakonito pribavljenim dokazima. O opravdanosti ovakvog nastojanja suvišno je govoriti i svaka dalja izmjena ovih zakona treba da sadrži još djelotvornije i efikasnije instrumente za zaštitu ljudskih prava i garancije na pravično suđenje.

Reforma krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini, dovela je do suštinskih promjena krivičnog postupka koje odražavaju priznate međunarodne standarde i principe u ovoj oblasti, a u svrhu povećanja efikasnosti postupka i jačanja zaštite prava i sloboda lica koja učestvuju u postupku, a naročito prava i sloboda lica protiv kojih se vodi krivični postupak. Među značajnjim rješenjima koje je reforma iznjedrila su mjere u svrhu oduzimanja predmeta i nezakonito stecene imovine. Upravo zbog značaja navedenog instituta, ovdje će biti nešto više govora o tome, sa prvenstvenim osvrtom na postupak otvaranja privremeno oduzeti predmeta i situacija kada navedeni postupak možda i ne bi bio toliko potreban iz razloga

što dolazi u koliziju sa načelom efikasnosti postupanja u krivičnom postupku, a koje načelo je upravo i krajnji cilj ove radnje dokazivanja.

Ključne riječi: krivično-procesno zakonodavstvo; krivični postupak; pravično suđenje; privremeno oduzimanje predmeta; zakonitost dokaza;

Introduction

Criminal proceedings in Bosnia and Herzegovina, regulated by the Laws, the Criminal Procedure Code of BiH, the Criminal Procedure Code of the Federation of BiH, the Criminal Procedure Code of the Republic of Srpska and the Criminal Procedure Code of the Brčko District (hereinafter: BiH Criminal Procedures) are abundant in various institutions, which primarily have the task, in addition to simplifying the procedure, to protect basic human rights proclaimed by the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the Constitution of BiH, the Entity Constitutions and the Statute of Brčko District and other international and domestic legal acts.

The concept of BiH criminal law procedures is set up so that at all times the duration of the proceedings is achieved the principle of fair trial, in which the decision will be made on the basis of established facts and evidence obtained in a lawful manner. The aforementioned procedural laws contain regulated institutes, as proofs of action, whose undertaking is strictly prescribed, in terms of time, place and manner of takeover. One of the principles of criminal proceedings in BiH is that the decision in the criminal proceedings must not be based on human rights violations and illicitly obtained evidence. The justification of such an effort is superfluous, and any further amendment to these laws should include more effective and effective instruments for the protection of human rights and guarantees for a fair trial.

The reform of the criminal procedural legislation in Bosnia and Herzegovina has led to substantial changes in the criminal procedure that reflect recognized international standards and principles in this area in order to increase the efficiency of the proceedings and to strengthen the protection of the rights and freedoms of the persons participating in the proceedings, in particular the rights and freedoms of persons against whom criminal proceedings are being conducted. Among the more important solutions that the reform has produced are measures for the purpose of taking away the objects and illegally acquired property. It is precisely because of the importance of the mentioned institute that there will be more talk about this, with a primary focus on the process of

opening temporarily seized cases as might not be so necessary because it efficiency of criminal procedure, which of this act of proof.

Keywords: criminal procedural legislation; temporary seizure of objects; legality

1. Otvaranje i pregled privremenog mjesto u teoriji, krivično

U našoj stručnoj literaturi koja se odnosi na BiH i Hercegovinu, vrlo malo je dano pokušaj da se razjasni mjesto krivičnog postupka, što daje osnova za razumevanje i razvijanje ovog prijeko potrebni i da li se zaista sa ovim mjestom u skladu s zakonom. U zakonima se ističe da se zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, a zakoni insistiraju na zakonitosti dokazivanja. Zakonitost je svakako jedna od garancija ostvarivanja Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i sloboda (EKLJP). U krivično-procesnim zakonima je identična odredba o zakonitosti dokazivanja, ali ne u načela krivičnog postupka.

U svakom slučaju ova odredba je važna jer svaki profesionalac, bilo da se radi o sudcu, policijskom službeniku, treba svojim djelovanjem odrediti tako da bi se dospjela pravda bez ustanovljenih naprednih standara. Uostalom Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i sloboda, koja je inkorporirana u sve Ustavove BiH, ima primat u primjeni u odnosu na pravičnom suđenju. Ista sadrži odredbu koja je proklamuje zakonito suđenje prije nego što će se u poslovniku pojaviti učinkoviti djelo koje je propisano zakonom. Pravdiljivo suđenje je u poslovniku koriste dokazi koji su u skladu s zakonom i načinom na koji su dobiveni.

Međutim, cilj našeg izlaganja je da se razjasni mjesto u kojem se u pojedinim situacijama učini kraju svrhu koja se odnosi na efikasnost postupka.

opening temporarily seized cases and situations where the said procedure might not be so necessary because it comes into conflict with the principle of efficiency of criminal procedure, which principle is precisely the ultimate goal of this act of proof.

Keywords: criminal procedural legislation; criminal proceedings; fair trial; temporary seizure of objects; legality of evidence;

1. Otvaranje i pregled privremeno odzetih predmeta i dokumentacije, njegovo mjesto u teoriji, krivično-procesnim zakonima i praksi

U našoj stručnoj literaturi koja obrađuje krivični postupak u Bosni i Hercegovini, vrlo malo je dato prostora definisanju pojedinih instituta krivičnog postupka, što daje osnova za razmišljanje da li su pojedini instituti prijeko potrebni i da li se zaista sa njima može postići svrha, a naročito u pogledu zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda. Svi naši krivično-procesni zakoni insistiraju na zakonitosti dokaza i zakonitosti njihovog pribavljanja, što je svakako jedna od garancija ostvarivanja ljudskih prava proklamovanih Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i sloboda (u daljem tekstu EKLJP). U krivično-procesnim zakonima Bosne i Hercegovine sadržana je identična odredba o zakonitosti dokaza i ista predstavlja jedno od osnovnih načela krivičnog postupka.

U svakom slučaju ova odredba je neprikosnovena i univerzalna, te svaki profesionalac, bilo da se radi o sudiji, o tužiocu, o braniocu ili o policijskom službeniku, treba svojim postupanjem insistirati na primjeni ove odredbe, kako bi se dostigla pravda kao ideal do kojeg je nemoguće dostići bez ustanovljenih naprednih standarda zaštite i poštivanja ljudskih prava i sloboda. Uostalom Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, koja je inkorporirana u sve Ustave u BiH i koja kao međunarodni akt ima primat u primjeni u odnosu na domaće propise, posebno insistira na pravičnom suđenju. Ista sadrži odredbu o pretpostavci nevinosti, koja proklamuje zakonito suđenje prije nego se utvrdi nečija krivica za krivično djelo koje je propisano zakonom. Pravično suđenje svakako podrazumjeva da se u postupku koriste dokazi koji su zakoniti i koji su pribavljeni na zakonit način.

Međutim, cilj našeg izlaganja je da se osvrnemo na krivično-procesne institute koji u pojedinim situacijama po našem mišljenju ne ostavruju svoju krajnju svrhu koja se odnosi na efikasnost u postupanju tokom krivičnog postupka.

Jedan od tih krivično-procesnih instituta u određenoj mjeri mogla bi biti i procesna radnja otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije, koja je regulisana imperativnim zakonskim odredbama.

Praksa primjene predmetnog krivično-procesnog instituta od stupanja na snagu novih Zakona o krivičnom postupku u BiH, bila je šarolika i neujednačena. Kretala se od njegove striktne primjene, pa do njegovog ignorisanja, kako od strane tužilaštava, tako i od strane sudova.

2. Pojam i pravna priroda otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije

Otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta predstavlja procesnu dužnost tužioca ustanovljenu imperativnim zakonskim odredbama, koja ima za cilj da se utvrди istovjetnost predmeta koji su privremeno oduzeti, i koji će biti korišteni u postupku dokazivanja.

Otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije je logičan slijed koji se po zakonskoj regulativi provodi nakon privremenog oduzimanja predmeta, kojepredstavlja jednu od radnji dokazivanja u krivičnom postupku, kojom se pribavljaju predmeti koji služe pri utvrđivanju činjenica odnosno dokazivanja izvršenja krivičnog djela od strane počinioca.

Stava smo da otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta koja po svojoj pravnoj prirodi predstavlja mjeru procesne prinude nije dovoljno zakonski razrađena, u smislu da je potrebno precizirati situacije u kojima je ova procesna mjera potrebna, da bi zaista i imala svrhu zbog koje i jeste ustanovljena, a to je zakonitost dokaza i efikasnost krivičnog postupka. Konačno, zakonska odredba krivično-procesnog instituta o kojem govorimo je nedorečena u smislu da li njegovo ne poduzimanje zaista treba da utiče na zakonitost pribavljenih dokaza.

Otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta u praksi se poduzima najčešće u predistražnom postupku i u istrazi, uz napomenu da ne postoje formalne prepreke za njegovo poduzimanje u bilo kojoj fazi krivičnog postupka. Ovlaštenje i obaveza njegovog poduzimanja leže isključivo na tužiocu i niko ko je po zakonu ovlašten da u ime tužioca poduzima procesne radnje, nije ovlašten da to može učiniti kada je konkretna krivično-procesna radnja u pitanju.

Privremeno
osnovnih radnji dok
osnovu naredbe sud
službenog lica koje je

Radi se o rad preduzimanje moguć obezbjeđenja dokaza privremenom oduzim krivičnom postupku (imaju oduzeti.¹

Privremeno ili procesne prinude sa vlastitom ulogom. Prvenstveno, cilj je postupku za dokazivanje osiguranje bezbjednosti kada postoji opasnost izvršenje krivičnog delicta. Morala oduzimanje delicta obzirom da privremeno je efikasnijem odvijanje kriminaliteta, naročito

S obzirom
određenih ljudskih prava
se mora preduzeti posebni
postupku, kako bi
zakoniti. U tom smislu
se alternativno radi o

¹Prema članu 74. stav
djelimično, upotrijeblje
krivičnog djela ili koj
predvidio mogućnost
krivičnih djela, pa je ta
krivičnih djela Neovlaš
(član 205.), Falsifikov
vrijednost (član 207.),
214.) i dr.

3. Privremeno oduzimanje predmeta i dokumentacije u krivično-procesnim zakonima BiH

Privremeno oduzimanje predmeta i dokumentacije je jedna od osnovnih radnji dokazivanja u krivičnom postupku, koja se preduzima na osnovu naredbe suda, koju sud izdaje na prijedlog tužioca ili ovlaštenog službenog lica koje je dobilo odobrenje od tužioca.

Radi se o radnji dokazivanja koja je specifična za istragu, ali je njen preduzimanje moguće i prije početka istrage, kao hitne procesne mjere u cilju obezbjeđenja dokaza. Ova radnja, kao što i njen sam naziv kaže sastoji se u privremenom oduzimanju predmeta koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku (*corpus delicti*) ili predmeta koji se po Krivičnom zakonu imaju oduzeti.¹

Privremeno oduzimanje predmeta i imovine se označava kao mjeru procesne prinude sa višestruko različitom prirodom, koja ima nekoliko ciljeva. Prvenstveno, cilj je obezbjediti dokaze koji će biti korišteni u krivičnom postupku za dokazivanje učinjenja krivičnog djela od strane počinioca, zatim osiguranje bezbjednosti ljudi i imovine sprečavanjem vršenja krivičnih djela, kada postoji opasnost da će takvi predmeti ponovo biti upotrebljeni za izvršenje krivičnog djela ili kada se u cilju zaštite opšte bezbjednosti ili razloga morala oduzimanje čini neophodim i efikasnost kao krajnji cilj ove mjeru, s obzirom da privremeno oduzimanje predmeta, a naročito imovine, doprinosi efikasnijem odvijanju krivičnog postupka i uspješnijem suzbijanju kriminaliteta, naročito njegovih složenijih oblika.

S obzirom da ova radnja dokazivanja predstavlja ograničenje određenih ljudskih prava predviđenih ustavnim ili međunarodnim pravom, ona se mora preuzeti pod zakonom propisanim uslovima i u zakonom propisanom postupku, kako bi sama radnja pa i dokazi koji su njom pribavljeni bili zakoniti. U tom smislu materijalni uslov za preuzimanje ove radnje je taj da se alternativno radi o dvije grupe predmeta, o čemu je već naprijed bilo riječi,

¹Prema članu 74. stav 1. KZ BiH to su predmeti koji su na bilo koji način, u cjelini ili djelimično, upotrijebljeni ili su bili namijenjeni da budu upotrijebljeni za počinjenje krivičnog djela ili koji su nastali počinjenjem krivičnog djela. Takođe zakonodavac je predviđio mogućnost propisivanja obaveznog oduzimanje predmeta kod pojedinih krivičnih djela, pa je tako u posebnom djelu KZ BiH oduzimanje predmeta propisano kod krivičnih djela Neovlaštenog prometa opojnim drogama (član 195.), Falsifikovanja novca (član 205.), Falsifikovanje hartija od vrijednosti (član 206.), Falsifikovanja znakova za vrijednost (član 207.), Nedopuštena proizvodnja (član 213.), djela Krijumčarenja (član 214.) i dr.

dok ispunjenost formalnog uslova podrazumjeva postojanje Naredbe suda za privremeno oduzimanje predmeta ili Naredbe za pretres, koja se donosi na prijedlog tužioca ili ovlaštenog službenog lica koje je dobilo odobrenje od tužioca. Ukoliko se prilikom pretresanja stana, prostorije odnosno lica nađu predmeti koji nemaju veze sa krivičnim djelom zbog kojeg je izdata naredba, ali upućuju na drugo krivično djelo takvi predmeti se takođe privremeno oduzimaju, ali će se takvi predmeti odmah vratiti licu od kojeg su oduzeti ako tužilac ustanovi da nema osnova za preuzimanje krivičnog gonjenja, a ne postoji neki drugi zakonski osnov po kojem bi se ti predmeti imali oduzeti.

Izuzetno, shodno zakonskoj regulativi moguće je pristupiti oduzimanju predmeta bez naredbe suda za privremeno oduzimanje predmeta i najčešće su to situacije u kojima postoji opasnost od odlaganja, ali u ovakvim slučajevima ukoliko se osoba koja se pretresa izričito usprotivi oduzimanju predmeta, tužilac ja dužan da u roku od 72 sata od izvršenog pretresanja podnese zahtjev sudu za naknadno odobrenje oduzimanja predmeta. U slučaju da sud odbije zahtjev tužioca, ovako oduzeti predmeti se ne mogu koristiti kao dokaz u krivičnom postupku, i imaju se odmah vratiti licu od kojeg su oduzeti.

Nadalje, ne treba zanemariti ni činjenicu da iako to zakonom nije striktno regulisano predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku mogu biti i dobrovoljno predati od strane određenog lica, ali je takve predmete, kao i one koji se oduzimaju prinudno uz naredbu ili bez nje potrebno detaljno evidentirati kako u zapisniku, tako i u potvrdi o privremenom oduzimanju predmeta, koju će ovlašteno službeno lice uručiti licu od kojeg se predmeti oduzimaju na licu mesta. U situacijama kada popis predmeta i dokumentacije nije moguć, predmeti i dokumentacija će se staviti u omot i zapečatiti.

Naprijed navedenim radnjama osigurava se ne samo identifikacija već i zakonitost dokaza pribavljenih na ovaj način.

4. Otvaranje i pregled privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije i zakonitost pribavljenih dokaza

Nakon što budu oduzeti, predmeti i dokumentacija se pohranjuju u sudu ili sud na drugi način osigurava njihovo čuvanje.

U određenoj fazi postupka pristupa se otvaranju i pregledu privremeno oduzetih predmeta, koje vrši tužilac, o čemu je dužan obavjestiti sudiju za prethodni postupak, lice od kojeg su predmeti oduzeti i branioca. O navednoj radnji se vodi zapisnik, i potrebno je voditi računa da sadržaj privremeno oduzetih predmeta ne saznaju neovlaštena lica.

Međutim, mišlje preširoko i da njenim re praksi sa aspekta zakon pogledu, moramo istaći c otvaranje i pregled onih prethodno identifikovani momentu njihovog od oduzimanja, tako i od s predstavlja dvostruko ut za posljedicu bespotrebr

Svjedoci smo i nižih i viših instanci.²

4.1. Oduzimanje oduzimanje

Naredba na osn mora sadržavati sve eler

Dakle, kako je predmet koji se oduzimaju osoba od koje se vrši od: se sačinjava potvrda o izuzetnog značaja, poreč osoba od koje se predme se oduzima i identitet os na potvrdu, osoba od 1 primjedbe na poduzima osoba nema primjedbi i je utvrđen identitet pred

Slijedom naved identiteta privremenog otvaranja i pregleda priv se time krivični postupa

² PrvostepenapresudaSudaE DrugostepenapresudaSud

³Član 65. ZKP BiH

Međutim, mišljenja smo da je ovakva zakonska postavka postavljena preširoko i da njenim restriktivnim tumačenjem dolazi do čestih problema u praksi sa aspekta zakonitosti dokaza. Iako je stav zakonodavca jasan u tom pogledu, moramo istaći da je u pojedinim slučajevima u praksi nelogično vršiti otvaranje i pregled onih predmeta koji su privremeno oduzeti, a koji su, već prethodno identifikovani, odnosno čija je istovjetnost već potvrđena u momentu njihovog oduzimanja, kako od strane izvršioca privremenog oduzimanja, tako i od strane osobe od koje su oduzeti, jer to na neki način predstavlja dvostruko utvrđivanje istovjetnosti predmeta, što u konačnici ima za posljedicu bespotrebno odgovlačenje krivičnog postupka.

Svjedoci smo i različitog tumačenja ovih odredbi od strane sudova nižih i viših instanci.²

4.1. Oduzimanje predmeta na osnovu Naredbe za privremeno oduzimanje predmeta

Naredba na osnovu koje se vrši privremeno oduzimanje predmeta mora sadržavati sve elemente propisane zakonom.³

Dakle, kako je to krivično-procesnim zakonima BiH propisano, predmet koji se oduzima striktno je određen naredbom, izvršilac naredbe i osoba od koje se vrši oduzimanje utvrđuju zajedno identitet predmeta, o čemu se sačinjava potvrda o privremenom oduzimanju predmeta. Ono što je od izuzetnog značaja, pored potpisa izvršioca naredbe, potpis na potvrdu stavlja i osoba od koje se predmet oduzima, a što je presudno za identitet predmeta koji se oduzima i identitet osobe od koje se oduzima. Prije nego što stavi svoj potpis na potvrdu, osoba od koje se oduzima predmet ima mogućnost stavljanja primjedbe na poduzimanje radnje, i na podatke o identitetu predmeta. Ukoliko osoba nema primjedbi i stavi svoj potpis na potvrdu, time se može smatrati da je utvrđen identitet predmeta koji se oduzima.

Slijedom navedenog, nameće se pitanje da li bi ponovno utvrđivanje identiteta privremenog oduzetog predmeta, u konkretnom slučaju u smislu otvaranja i pregleda privremeno oduzeti predmeta zaista bilo potrebno i da li se time krivični postupak bespotrebno opterećuje.

² PrvostepenapresudaSudaBiHbroj: S1 2 K 014984 14 K, od 19.05.2014.godine

DrugostepenapresudaSudaBiHbroj: S1 2 K 014984 14 Kžk, od 11.12.2014. godine

³Član 65. ZKP BiH

4.2. Privremeno oduzimanje predmeta na osnovu Naredbe za pretres

Za razliku od Naredbe za privremeno oduzimanje predmeta, kod naredbe za pretres nije unaprijed poznato da li osoba koja se pretresa ili čiji se prostor pretresa zaista kod sebe drži određen predmet koji je od značaja za krivični postupak i nisu unaprijed poznati podaci o identitetu predmeta koji se pretresom traži. Iz tog razloga se i poduzima radnja dokazivanja pretres osobe, stana u kojem stanuje, drugih prostorija koje koristi, ili njenih pokretnih stvari, kako bi se mogli pronaći predmeti od značaja za krivični postupak.

Ono što je značajno za oduzimanje predmeta na osnovu naredbe za pretres, jeste činjenica da po pronalasku predmeta koji se traži, izvršilac naredbe i osoba koja posjeduje predmet zajednički utvrđuju njegove identifikacione podatke, a što izvršilac naredbe unosi prethodno u zapisnik o pretresu, a potom i u potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta. Obje ove isprave potpisuje osoba od koje se predmet oduzima, čime je eliminisana svaka eventualna dilema koja bi mogla proisteći provođenjem predmetne radnje dokazivanja, izuzev u situacijama kada je osoba kod koje se vrši pretres odsutna.

4.3. Privremeno oduzimanje predmeta u situacijama kod dobrovoljne predaje predmeta od osobe od koje se traži predaja istih

U prethodne dvije opisane situacije, izvršilac Naredbe za privremeno oduzimanje predmeta i izvršilac Naredbe za pretres, dužan je prilikom realizacije istih prethodno usmeno saopštiti osobi, zbog čega je došao na njenu adresu i u oba slučaja dužan joj je prethodno saopštiti pravni osnov svog dolaska, uručiti joj primjerak naredbe te pozvati osobu da dobrovoljno predala predmete koji se od nje traže Naredbom za oduzimanje predmeta, ili Naredbom za pretres. Nerjetke su situacije da tada osobe od kojih se predmeti traže, izvršiocu naredbe iste dobrovoljno predaju. Nakon toga slijedi ustaljeni postupak u kojem izvršilac naredbe sačinjava zapisnik o poduzetoj radnji, kao i potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta u kojima se naznačava da je osoba dobrovoljno predala predmete koji se od nje traže, sa svim identifikacijskim podacima o predmetima. Nakon toga osoba potpisuje obje isprave, te joj se od strane izvršioca naredbe predaje po jedan primjerak zapisnika o dobrovoljnoj predaji, kao i primjerak potvrde o privremenom oduzimanju predmeta.

Na ovakav način učini pribavljenim predmetima koji može dalje postupati, bez po prisustvu ponovo pregledali pr identifikacioni podaci i izgled dala formalnu potvrdu.

4.4. Pronalaženje pred izvršenja krivičnog

Uviđaj je hitna neodoljicu mjesta izvršenja krivično činjenica za krivični postupaznanju da je počinjeno neko i službena lica – policijski službeni na način da svaku opaženu č uviđaju, te da izuzmu sve mogu mogu poslužiti kao dokaz u činjenicu da za izuzimanje pred niti postupajućeg tužioca, osim potrebu pretresanja osoba ili pre službenici, uz odobrenje tužioci bi se i predmeti koji se pronađu Nadalje, ono što je karakteristič je i to što je nepoznata činjenica uviđaj vrši u nečijem stanu ili plice koristi, tada se prepostav krivični postupak pripadaju toj

Međutim, ako uzmemo nije unaprijed poznato čiji su pre korisnik, praktično je pitanje da privremenog otvaranja od strai apelacionog vijeća Suda BiH žalbi optuženih protiv prvostoj uvida, iz razloga što u toku istra predmeta pronađenih tokom uv Suda, trebalo je otvoriti i preg

⁴ DrugostepenapresudaSudaBiHbroj

Na ovakav način učinjeno je više nego dovoljno da se sa ovako pribavljenim predmetima koji su od značaja za određeni krivični postupak može dalje postupati, bez posebnog pozivanja osobe da bi se u njenom prisustvu ponovo pregledali predmeti koje je dobrovoljno predala i čiji su joj identifikacioni podaci i izgled veoma dobro poznati, za šta je svojim potpisima dala formalnu potvrdu.

4.4. Pronalaženje predmeta prilikom vršenja uviđaja na licu mesta izvršenja krivičnog djela

Uviđaj je hitna neodložna radnja dokazivanja, koja se poduzima na licu mesta izvršenja krivičnog djela, a radi neposrednog opažanja važnih činjenica za krivični postupak. Uviđaj, kao prvu radnju dokazivanja po saznanju da je počinjeno neko krivično djelo, poduzimaju i provode ovlaštena službena lica – policijski službenici, koji su dužni ispravno i stručno postupati, na način da svaku opaženu činjenicu vjerno i istinito unesu u Zapisnik o uviđaju, te da izuzmu sve moguće predmete u vezi sa krivičnim djelom, a koji mogu poslužiti kao dokaz u krivičnom postupku. Ovdje je važno istaći činjenicu da za izuzimanje predmeta sa lica mesta nije potrebna naredba suda, niti postupajućeg tužioca, osim u slučajevima ako vršenje uviđaja ne nameće potrebu pretresanja osoba ili prostorija. U tom slučaju potrebno je da policijski službenici, uz odobrenje tužioca, zatraže odgovarajuću naredbu od suda, kako bi se i predmeti koji se pronađu mogli na osnovu izdate naredbe suda oduzeti. Nadalje, ono što je karakteristično za pronalazak predmeta u ovim situacijama je i to što je nepoznata činjenica ko je vlasnik ili korisnik tih predmeta. Ako se uviđaj vrši u nečijem stanu ili prostorijama za koje je utvrđeno da ih određeno lice koristi, tada se pretpostavlja da i pronađeni predmeti od važnosti za krivični postupak pripadaju toj osobi, bilo da je njihov vlasnik ili korisnik.

Međutim, ako uzmemo u obzir da su u praksi češće situacije u kojima nije unaprijed poznato čiji su predmeti pronađeni tokom uviđaja ili ko je njihov korisnik, praktično je pitanje da li i ovi predmeti podliježu obavezi pregleda i privremenog otvaranja od strane tužioca. U tom pogledu, zanimljiv je stav apelacionog vijeća Suda BiH koje u drugostepenoj presudi⁴ odlučujući po žalbi optuženih protiv prvostepene presude kojom su oglašeni krivim, istu ukida, iz razloga što u toku istrage nije provedena radnja otvaranja i pregleda predmeta pronađenih tokom uviđaja. U konkretnom slučaju, po obrazloženju Suda, trebalo je otvoriti i pregledati inkriminisanu torbu u kojoj se nalazila

⁴ DrugostepenapresudaSudaBiHbroj: S1 2 K 014984 14 Kžk, od 11.12.2014. godine

opojna droga marihuana pronađena tokom uviđaja i koju je u konkretnom pronašao službeni policijski pas, pa se ovdje s pravom postavlja pitanje, da li su u konkretnom slučaju bile ispunjene procesne prepostavke za poduzimanje radnje otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta, kada su ovi predmeti nađeni tokom uviđaja na licu mjesta, kao zasebne radnje dokazivanja, a pritom nisu bili oduzeti od određenog lica.

4.5. Pronalaženje predmeta prilikom obavljanja kriminalističko-tehničkog pregleda otvorenog ili zatvorenog prostora

Ista je situacija kada se u toku kriminalističke obrade određenog događaja, bilo na licu mjesta izvršenja krivičnog djela, bilo na nekom drugom mjestu poduzme radnja kriminalističko-taktičko-tehničkog pregleda. Iako se radi o kriminalističkoj radnji, o istoj mora biti upoznat tužilac koji nadzire rad policijskih službenika i brine se za zakonitost poduzimanja radnji policijskih službenika. I u ovom slučaju, ukoliko bi se pronašli predmeti koji bi mogli biti u vezi sa krivičnim djelom, nema prepostavki za poduzimanje procesne radnje otvaranje i pregleda privremeno oduzetih predmeta, jer isti ni u ovom slučaju, kao ni u prethodnom, nisu ni od koga personalno oduzeti.

Pored ovog razloga postoji još razloga iz kojih predmeti pronađeni u ovoj situaciji ne podliježu otvaranju i pregledu.

Prvo, kriminalističko-taktičko-tehnički pregled određenog, bilo otvorenog, bilo zatvorenog prostora je radnja koja se poduzima nakon što je proveden uviđaj kao radnja dokazivanja. Osnov za poduzimanje ove radnje su saznanja do kojih su ovlaštena službena lica došla u toku kriminalističke obrade određenog krivičnog djela i služi prevashodno u cilju provjere tih saznanja, u cilju daljeg traženja tragova i dokaza i nikako se ne mogu smatrati krajnje pouzdanim.

Drugo, kada se radi o poduzimanju kriminalističko-taktičko-tehničkog pregleda na licu mjesta izvršenja krivičnog djela na kojem je vršen uviđaj, za naknadno pronađene predmete ne može se tvrditi da potiču ili su u vezi sa krivičnim djelom. Ovo iz razloga što se prepostavlja da je uviđaj izvršen temeljito na način da su pronađeni i izuzeti svi predmeti koji bi mogli poslužiti kao tragovi ili dokazi o izvršenju krivičnog djela. Postoji mogućnost da bi predmeti od značaja za krivični postupak, mogli na nepoznat način naknadno dospjeti na lice mjesta izvršenja krivičnog djela, te bi se za iste moglo smatrati da su zloupotrebljeni u smislu podmetanja. Iz tog razloga, da li potiču ili ne potiču iz krivičnog djela, te da li imaju značaja za krivični postupak, treba utvrđivati svim drugim raspoloživim dokazima. Ukoliko se ukaže da ne potiču

iz krivičnog djela i da za kri predmete momentalno treba bilo koji način postupalo.

Treće, kriminalističko drugom mjestu koje ne predstavlja slučaju pogotovo treba biti o slučaju se ne može u mom pogotovo ne tvrditi da prije upotrijebiti u daljem postupku pa i u ovoj, nastoji i utvrditi kada Zaista, više nego je očito da određujući uslovi za poduzimanje obrađujemo, nego je sasvim stvoriti. Dakle, provođenju poduzimanja zaista nema mjesto.

U ovom dijelu izlagaju se provođenja procesne radnje predmeta i dokumentacije, čija oduzimanja poduzeta na propisani način predstavljaju jasno na

- podaci koji čine identične strane osobe od koje se predmet oduzima privremeno i ujerno
- da je osoba od koje se predmet oduzimanja predmeta, da je u učinku oduzimanju koju sačinjava provođenja radnje privremenim potpisom na potvrdu i da joj je o privremenom oduzimanju

U tom slučaju svaka predstavlja opterećenje u posljednjoj fazi krivičnog postupka.

Ako je postupljeno način spriječeno kršenje ljudskih prava. Nakon ovakvog propisanog postupka oduzetim predmetima postupa se da će u datom momentu po

Naravno, naša obaveza je da važeće krivično-procesne zakoni

iz krivičnog djela i da za krivični postupak nemaju nikakvog značaja, takve predmete momentalno treba izdvojiti i odstraniti, kako se sa njima ne bi na bilo koji način postupalo.

Treće, kriminalističko-taktičko-tehnički pregled može biti poduzet i na drugom mjestu koje ne predstavlja lice mjesta izvršenja krivičnog djela. U tom slučaju pogotovo treba biti oprezan sa pronađenim predmetima i niu kojem slučaju se ne može u momentu njihovog pronalaska apriori smatrati, a pogotovo ne tvrditi da pripadaju nekoj određenoj osobi. Isti se mogu upotrijebiti u daljem postupku, uz obavezu da se u svim opisanim situacijama, pa i u ovoj, nastoji i utvrditi ko je i po kom osnovu njihov vlasnik, ili korisnik. Zaista, više nego je očito da u opisanim situacijama, ne samo da ne postoje određujući uslovi za poduzimanje krivično-procesne radnje koju stručno obrađujemo, nego je sasvim neizvjesno da li će se ti uslovi uopšte ikada stvoriti. Dakle, provođenju predmetne krivično-procesne radnje u ovakvim situacijama zaista nema mjesta.

U ovom dijelu izlaganja iznijeli smo argumentaciju o nepotrebnosti provođenja procesne radnje otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije, čija bi suština bila u tome, da je radnja privremenog oduzimanja poduzeta na propisan način i ako su u potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta jasno navedeni svi identifikacioni elementi, a naručito:

- podaci koji čine identitet predmeta, i koji su učinjeni nespornim od strane osobe od koje se predmet oduzima i koje je službena osoba koja oduzima predmet vjerno unijela ove podatke u potvrdu i
- da je osoba od koje se predmet oduzima prisutna radnji privremenog oduzimanja predmeta, da je upoznata sa sadržajem potvrde o privremenom oduzimanju koju sačinjava službeno lice, da nema primjedbi na način provođenja radnje privremenog oduzimanja predmeta, da je stavila svoj potpis na potvrdu i da joj je po završetku radnje uručen primjerak potvrde o privremenom oduzimanju predmeta i eventualno zapisnika o pretresanju.

U tom slučaju svaka naknadna provjera nepotrebna i za tužioca predstavlja opterećenje u poslu, u vidu nepotrebnog produženja istrage, kao faze krivičnog postupka.

Ako je postupljeno na opisan način, time je u svakom slučaju spriječeno kršenje ljudskih prava u vidu zloupotrebe oduzetih predmeta. Nakon ovakvog propisanog postupanja, ne postoje nikakve prepreke da se sa oduzetim predmetima postupa dalje, da se isti vještače, prepoznavaju ili bilo šta što je u datom momentu potrebno.

Naravno, naša obaveza je da bezrezervno poštujemo i primjenjujemo važeće krivično-procesne zakone, koji nam nalažu da nakon svakog

Saša SARAJLIĆ i Tanja MATOVIĆ,

OTVARANJE I PREGLED PRIVREMENO ODUZETIH PREDMETA I
DOKUMENTACIJE (395-407)

privremenog oduzimanja predmeta, poduzimamo radnju otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta.

5. Potreba primjene krivično-procesnog instituta otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta i dokumentacije

Za razliku od prethodno opisanih situacija u kojima se primjena ovog instituta čini suvišnom, važno je pomenuti da je u svim ostalim situacijama njegovo provođenje nužno, kako sa aspekta zaštite ljudskih prava i sloboda, tako i sa aspekta kvaliteta i povjerljivosti podataka koje određeni predmeti i dokumentacija mogu sadržavati.

Radnju otvaranja i pregleda privremeno oduzetih predmeta trebalo bi prevashodno ograničiti na sve situacije kada privremeno oduzeti predmeti nisu bili identifikovani prilikom samog oduzimanja, a to su situacije kada npr. popis privremeno oduzetih predmeta nije bio moguć i kada su takvi predmeti samo stavljeni u omot i zapečaćeni, zatim kada osoba od koje su predmeti oduzeti nije bila prisutna prilikom pretresa ili u posebnim situacijama privremenog oduzimanja predmeta kao npr. privremeno oduzimanja pisama telegrama, telegrama i drugih pošiljki, privremenog oduzimanja finansijskih sredstava u vezi sa naredbom banci ili drugoj pravnoj osobi, itd.

Imajući u vidu navedeno, ovdje će se napraviti kratak osvrt na pojedine situacije, upravo zbog njihovih specifisnosti.

Oduzimanje pisama telegrama i drugih pošiljki po Naredbi tužioca ili suda po našem mišljenju predstavlja zadiranje u suštinska prava osobe od koje se te pošiljke oduzimaju. Tačnije rečeno, radi se o zadiranju u osnovna ljudska prava, koja su zaštićena, kako međunarodnim aktima o zaštiti ljudskih prava, tako i Ustavima BiH, krivičnim i krivično-procesnim zakonima BiH. Suština provođenja ove krivičnoprocесне radnje je u tome što osoba čije pošiljke ili telegrami oduzimaju ne mora znati da se u odnosu na nju provodi predmetna procesna radnja, budući da se te pošiljke mogu oduzeti prije nego što dođu u posjed osobe od koje se oduzimaju. Iz tog razloga je neophodno da se ta osoba upozna sa činjenicom oduzimanja njenih pošiljki kako bi svako dalje postupanje sa istim bilo zakonito. Upoznavanje osobe sa navedenom činjenicom jedino je moguće njenim službenim pozivanjem u tužilaštvo i u njenom prisustvu vršenjem otvaranja i pregleda pošiljki koje su oduzete. Pozivanje osobe u konkretnoj situaciji je imperativnog karaktera sa naznakom razloga pozivanja, pa ukoliko se osoba ne odazove pozivu, a dolazak ne opravda to ne predstavlja formalnu prepreku da se radnja otvaranja i pregleda privremeno oduzetih pošiljki ne provede, međutim, mišljenja smo da bi u tom

Saša SARAJLIĆ i Tanja MATOVIĆ

OTVARANJE I PREGLED P
DOKUMENTACIJE (395-407)

slučaju osobu trebalj krivičnoprocесnoj radnji pribavljeni i istovremeno se i najmanje sumnje predmetnim oduzetim predmetima.

Naredba banci ili oduzimanje predmeta u kategoriji su od značaja za poslova je razlog da u ovoj situaciji vodeći računa da sadržaj ovoj situacije postoji mjerljivo pravnu osobu ne znaju po izvršiti naknadnu provjeru pozivanje ovlaštenih osoba osobama dokumentacije njene istovjetnosti. Nakon posebno je potrebna učestvovanje u popisivanja.

Imajući u vidu način otvaranja privremeno je imperativna norma, već je u prava lica koja učestvuje.

Nesumnjivo da je identifikacija i istovjetnost koja će kasnije biti korišćena eventualnih zloupotreba, predstavlja praktičan problem pozabaviti u narednim godinama u Bosni i Hercegovini.

slučaju osobu trebalo obavjestiti pisanim putem o provedenoj krivičnoprocesnoj radnji, navodeći u obavještenju koja vrsta pošiljki je pribavljena i istovremeno otvorena i pregledana. Na ovakav način izbjegle bi se i najmanje sumnje u ispravnost postupanja, prije svega tužioca sa predmetnim oduzetim pošiljkama.

Naredba banci ili drugoj pravnoj osobi, takođe predstavlja privremeno oduzimanje predmeta u kojoj je moguće postojanje povjerljivih podataka koji su od značaja za poslovanje finansijske institucije ili druge pravne osobe. To je razlog da u ovoj situaciji kao i u prethodno opisanoj treba postupati oprezno, vodeći računa da sadržaj te dokumentacije ne saznaju neovlaštene osobe. I u ovoj situacije postoji mogućnost da osobe koje zastupaju banku ili drugu pravnu osobu ne znaju pouzdano koja dokumentacija je oduzeta pa je potrebno izvršiti naknadnu provjeru. Ta naknadna provjera nije ništa drugo nego pozivanje ovlaštenih osoba banke ili druge pravne osobe, i prezentovanje tim osobama dokumentacije koja je privremeno oduzeta, a sve u cilju provjere njene istovjetnosti. Naknadna provjera istovjetnosti poslovne dokumentacije posebno je potrebna u situacijama kada nije postojala mogućnost njenog popisivanja.

Imajući u vidu navedeno, očigledan je značaj procesne radnje pregleda i otvaranja privremeno oduzeti predmeta, ne samo zato što to nalaže imperativna norma, već iz razloga što je ova radnja značajna sa aspekta zaštite prava lica koja učestvuju u krivičnom postupku.

Nesumnjivo da je i intencija zakonodavca bila u tome da se obezbjedi identifikacija i istovjetnost privremeno oduzeti predmeta i dokumentacije koja će kasnije biti korištena u krivičnom postupku kao dokaz i sprečavanje eventualnih zloupotreba, međutim ovakva odredba je postavljena preširoko i predstavlja praktičan problem u praksi i regulisanju tog pitanja bi se trebalo pozabaviti u narednim eventualnim izmjenama krivičnoprocesnog zakona u Bosni i Hercegovini.